YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

16 päivänä joulukuuta 1999 *

Asiassa C-150/98 P,

Euroopan yhteisöjen talous- ja sosiaalikomitea, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja M. Bermejo Garde, prosessiosoite Luxemburgissa c/o C. Gómez de la Cruz, komission oikeudellisen yksikön virkamies, Centre Wagner, Kirchberg,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (kolmas jaosto) asiassa T-183/96, E vastaan talous- ja sosiaalikomitea, 17.2.1998 antaman tuomion (Kok. H. 1998, s. I-A-67 ja II-159) kumoamista,

vastapuolena:

E, Euroopan yhteisöjen talous- ja sosiaalikomitean entinen virkamies, Bryssel (Belgia),

kantajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Schintgen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit G. Hirsch ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.6.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen talous- ja sosiaalikomitea on yhteisöjen tuomioistuimeen 17.4.1998 toimittamallaan valituksella hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-183/96, E vastaan talous- ja sosiaalikomitea, 17.2.1998 antamaan tuomioon (Kok. H. 1998, s. I-A-67 ja II-159; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla tämä kumosi talous- ja sosiaalikomitean pääsihteerin 18.1.1996 tekemän päätöksen, jossa E:lle määrättiin kurinpitoseuraamuksena palkkatason

alennus (jäljempänä riidanalainen päätös), ja velvoitti talous- ja sosiaalikomitean korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

2 Riidan aiheena olevien tosiseikkojen osalta viitataan valituksenalaisen tuomion 1—12 kohtaan.

Valituksenalainen tuomio

3 Valituksenalaisesta tuomiosta käy ilmi, että E vetosi neljään kanneperusteeseen: ensinnäkin muotovirheeseen, toiseksi ilmeisiin oikeudellisiin virheisiin ja harkintavallan väärinkäyttöön, kolmanneksi ilmeisiin tosiseikkoja koskeviin virheisiin ja neljänneksi suhteellisuusperiaatteen noudattamatta jättämiseen.

4 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kolme ensimmäistä kanneperustetta, mutta hyväksyi neljännen.

5 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi muun muassa seuraavaa:

"39 On huomattava — — että henkilöstösääntöjen 12 artiklan ensimmäisellä kohdalla pyritään takaamaan, että yhteisöjen virkamiehet noudattavat käyttäytymisessään erityisen asianmukaisen ja kunnioitettavan käytöksen mukaista arvokkuutta, jota voidaan odottaa kansainvälisen elimen virkamieskunnalta (asia T-146/94, Williams v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 7.3.1996, Kok. H. 1996, s. II-329, 65 kohta). Esillä oleva 10.1.1995 päivätty kirje on sävyltään hyökkäävä, ja siitä puuttuu näin ollen vaadittava

soveliaisuus, kuten kantajakin on kantelussaan myöntänyt. Erityisesti sellaiset ilmaisut kuin 'työ — — jota hän itse ei tunne', 'asia ei Teille kuulu', 'Te ette varmastikaan ole kyseinen esimies', 'toimikaa vain oman toimivaltanne rajoissa', 'älkää halventako minua älkääkä saattako minua väärinkäytösten ja solvausten kohteeksi', 'sinä aikana, kun työskentelin osastolla, jouduin [arvioijan] solvauksen kohteeksi: selkäni takana hän osoitti [X:lle] 28.3.1994 häpäisevän kirjeen, jossa vaadittiin minusta eroon pääsemistä ja joka johti siihen, että työni poistettiin organisaatiokaaviosta' ja '[arvioijan] laatima arviointi on henkilökohtainen hyökkäys, joka merkitsee väärinkäytöstä, ja se on täynnä vääriä väitteitä' eivät ole henkilöstösääntöjen 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa virkamiehille asetetun asianmukaisen käytöksen vaatimuksen mukaisia. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo hallinnon oikeutetusti pitäneen kyseistä kirjettä asemaan kohdistuvaa arvonantoa heikentävänä.

40 Samoista syistä hallinto on voinut katsoa, että kantajan kirje oli henkilöstösääntöjen 21 artiklan vastainen. Artiklassa tarkoitettu velvollisuus avustaa esimiehiään ja antaa heille neuvoja ei nimittäin koske ainoastaan virkamiehelle uskottuja erityisiä tehtäviä, vaan kaikkia virkamiehen ja toimielimen välisiä suhteita. Virkamiehen on näin ollen tämän velvollisuutensa mukaisesti pidättäydyttävä yleisesti menettelemästä tavalla, jolla loukataan toimielimen ja sen hallinnon arvokkuutta ja kunniaa (em. asia Williams v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 26.11.1991, 72 kohta). Kuten edellisessä kohdassa juuri todettiin, useat kantajan 10.1.1995 päivätyssä kirjeessä esitetyt väitteet kohdistuivat arvioijan arvokkuuteen ja kunniaan.

41 On vielä painotettava, että vaikka ilmaisunvapaus on myös yhteisöjen virkamiesten perusoikeus (asia C-100/88, Oyowe ja Traore v. komissio, tuomio 13.12.1989, Kok. 1989, s. 4285, 16 kohta), henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artikla eivät kuitenkaan ole virkamiesten ilmaisunvapauden este, vaan niissä pikemminkin asetetaan kohtuulliset rajat tämän perusoikeuden käyttämiselle yksikön edun mukaisesti. Tämän vuoksi käyttäessään henkilöstö-

sääntöjen 43 artiklan toisen kohdan mukaista oikeuttaan tehdä tiedoksi saamastaan arvioinnista kaikki tarpeellisiksi katsomansa huomautukset virkamiehen on toimittava tavalla, joka on yhteensopiva henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklan kanssa.

— —

59 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on — — todennut, tässä tapauksessa kantajan syyksi luettu teko on se, että hän on käyttänyt oikeuttaan tehdä arvioinnista huomautuksensa siten, että hän on käyttänyt sävyä ja ilmaisuja, jotka eivät sovi yhteen aseman mukaisen arvokkuuden ja toimielimen hallinnon kunnioittamista koskevien velvoitteiden kanssa. Kyseessä ei kuitenkaan ole näiden velvollisuuksien vakava rikkominen. Kiistanalaisessa kirjeessä kantaja ei nimittäin käyttänyt törkeän herjaavaa kieltä, ja hän perusteli arvioijaan kohdistuneita moitteitaan omalla käsityksellään kyseisestä virkasuhteesta ja syvällä tyytymättömyydellään siihen. Henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklaa on rikottu vain sikäli, että kantaja on kirjoittanut kärjekkäästi ja hyökkäävästi ja siten toiminut sopimattomalla tavalla, minkä hän on itsekin myöntänyt vastauksessaan.

60 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo näin ollen, että usean palkkatason alentamista koskevan seuraamuksen määrääminen on ollut ilmeisen suhteetonta. Kyseessä on nimittäin vakava seuraamus, joka määrätään harvoin virkamiehille ja jonka on ollakseen suhteellisuusperiaatteen mukainen koskettava nyt esillä olevaa paljon vakavampia tosiseikkoja."

Valitus

6 Valituksessaan talous- ja sosiaalikomitea vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion,

— antaa lopullisen ratkaisun asiassa hyväksymällä talous- ja sosiaalikomitean ensimmäisessä asteessa esittämät vaatimukset, joiden mukaan E:n nostama kanne on hylättävä kaikilta osin,

— velvoittaa kunkin osapuolen vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja

— käyttää tuomiossaan E:n koko nimeä.

7 Talous- ja sosiaalikomitea vetoaa kolmeen valitusperusteeseen, jotka se esittää tiivistetysti seuraavasti:

— tosiseikaston virheellinen oikeudellinen arviointi ja Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen (jäljempänä henkilöstösäännöt) 12 ja 21 artiklan väärä tulkinta,

— valituksenalaisen tuomion puutteelliset perustelut ja henkilöstösääntöjen 86 ja 87 artiklan väärä tulkinta,

— suhteellisuusperiaatteen väärä soveltaminen ja henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklan väärä tulkinta.

8 E ei ole jättänyt vastauskirjelmää.

9 Talous- ja sosiaalikomitean ensimmäinen valitusperuste koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 59 kohdassa määritellyt E:n 10.1.1995 päivätyssä kirjeessä käytetyt ilmaisut ja kirjeen sävyn pelkäksi sopimattomuudeksi, vaikka todellisuudessa kyse on kunnioituksen puutteesta, joka johtuu ilmaisunvapauden käyttämisen suhteettomasta ylittämisestä. Talous- ja sosiaalikomitean mukaan kyseisen vapauden käyttäminen edellyttää yhteisön henkilöstön osalta asianosaisten välisen vilpittömän mielen periaatteen ja henkilöstösääntöjen 21 artiklassa nimenomaisesti mainitun esimiesten kunnioittamisvelvollisuuden asettamien lisäedellytysten noudattamista. Kun otetaan huomioon 10.1.1995 päivätyssä kirjeessä käytetyt ilmaisut ja sen sävy sekä kaikki konkreettiset tosiseikat ja vallinneet olosuhteet, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tällöin valittajan mukaan arvioinut tosiseikaston oikeudellisesti virheellisesti henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklan osalta.

10 Tältä osin on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tosiseikat, tai kun se on arvioinut niitä, yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen EY:n perustamissopimuksen 168 a artiklan (josta on tullut EY 225 artikla) nojalla valvomaan sitä,

miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on oikeudellisesti arvioinut näitä tosiseikkoja ja millaisiin oikeudellisiin johtopäätöksiin se on päätynyt (ks. vastaavasti asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 49 kohta).

11 Ensiksi on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi oikeudellisesti sille esitettyjä tosiseikkoja, kun se katsoi valituksenalaisen tuomion 39, 40 ja 59 kohdassa, että E:n käytös, jota se piti pelkästään sopimattomana, oli henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklan vastaista. Tästä seuraa, että ensimmäinen valitusperuste on otettava tutkittavaksi siltä osin kuin siinä vaaditaan yhteisöjen tuomioistuinta tarkastamaan tämän oikeudellisen arvioinnin oikeellisuus.

12 Lisäksi on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeudet kuuluvat erottamattomasti yleisiin oikeusperiaatteisiin, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo, ja että ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Euroopan yleissopimuksen 10 artiklassa tarkoitettu sananvapaus kuuluu näihin yleisiin periaatteisiin (ks. asia C-219/91, Ter Voort, tuomio 28.10.1992, Kok. 1992, s. I-5485, 34 ja 35 kohta).

13 On vielä painotettava, että yhteisöjen virkamiesten osalta yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että henkilöstösäännöissä säädettyä virkamiehiä koskevaa kuuliaisuusvelvoitetta ei voida tulkita vastoin sananvapautta (ks. em. asia Oyowe ja Traore v. komissio, tuomion 16 kohta).

14 Tämän oikeuden kunnioittaminen on erityisen tärkeää virkamiehen käyttäessä hänelle henkilöstösääntöjen 43 artiklan toisessa kohdassa annettua oikeutta ja esittäessä tarpeellisina pitämänsä huomautukset tiedoksi saamansa arviointikertomuksen johdosta.

15 Tämän vuoksi, vaikka onkin ilmeistä, että on perusteltua asettaa virkamiehille pidättäytymisvelvollisuus, josta on nimenomaisesti määrätty henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklassa, kyseistä velvollisuutta ei kuitenkaan voida tulkita ankarasti, kun virkamies käyttää henkilöstösääntöjen 43 artiklan toisen kohdan mukaista oikeuttaan. Tämän velvollisuuden rikkomisesta voidaan siten katsoa olevan kyse vain silloin, kun virkamies käyttää törkeän herjaavia tai törkeästi arvioijan kunniaa loukkaavia ilmaisuja.

16 Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen arvioidessaan sille esitettyjä tosiseikkoja oikeudellisesti, kun se katsoi valituksenalaisen tuomion 39 ja 40 kohdassa E:n käytöksen, joka muodostui hyökkäävän ja kärjekkään sävyn käytöstä arviointikertomuksen johdosta annetuissa huomautuksissa, olleen henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklan vastaista, vaikka se totesi saman tuomion 59 kohdassa, ettei E:n kielenkäyttö ollut törkeän herjaavaa.

17 Kuitenkin jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelut ovat joltakin osin yhteisön oikeuden vastaisia, mutta tuomiolauselma on perusteltu muiden oikeudellisten perusteiden johdosta, valitus on hylättävä (ks. asia C-320/92 P, Finsider v. komissio, tuomio 15.12.1994, Kok. 1994, s. I-5697, 37 kohta).

18 Näin on asian laita tässä tapauksessa, sillä tosiseikkojen virheetön oikeudellinen arviointi olisi johtanut siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi todennut, ettei kyse ollut henkilöstösääntöjen 12 ja 21 artiklan rikkomisesta, ja sen olisi ollut kumottava riidanalainen päätös.

19 Näin ollen valitus on hylättävä, eikä muita talous- ja sosiaalikomitean esittämiä valitusperusteita ole tarpeen tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

20 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 1 kohdan nojalla, jota 118 artiklan mukaan sovelletaan muutoksenhakumenettelyssä, valittaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) **Euroopan yhteisöjen talous- ja sosiaalikomitea velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Schintgen Hirsch Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä joulukuuta 1999.

R. Grass

kirjaaja

R. Schintgen

toisen jaoston puheenjohtaja